

Fueras ende, si la pena fuese puesta sobre cosa cierta, que ouiesse a dar, e se perdiesse, o se muriesse, sin culpa, ante del dia (5) a que la ouo a dar, o a mostrar.

LEY XXXVIII.

Como la pena que alguno promete, si non matare, o non fiziere algund yerro, que non deue valer.

Poniendo pena algunos omes entre si, sobre promission que fiziesen, maguer la promission non sea valedera, (1) vale la pena; e sera tenudo de la pechar el que la hizo. Fueras ende, si la promission fuesse fecha sobre cosa que fuesse fecha contra ley, o contra buenas costumbres. E esto seria, como si alguno prometiesse fo cierta pena, de matar a algund ome, o de fazer adulterio, o de fazer otro yerro (2) semejante destes. Ca entonce, maguer non cumpliesse tal promission como esta, non seria te-

distinguatur inter stipulationes judiciales, & conventionales, ut in judicialibus excuset, ut in ista leg. in princ. & in leg. 2. §. si quis in iudicio, ff. si quis cautio. in conventionibus vero non excuset talis difficultas, ut hic, & in dic. §. illud, & hoc fuit visum gloss. & est de ejus mente in leg. si vobenda, vers. idem juris, ff. ad leg. Rhod. de jactu. cum dicit alias difficultas, vel impossibilitas talis ad incommodum pertinet promissionis, & hoc etiam vult Joan. de Imol. in dic. §. illud, & dixi in leg. 18. supra eod. & sic etiam non obstat dic. leg. 20. tit. 14. part. 7. quia ibi non erat talis difficultas, que provenisset a casu fortuito, vel similitudinem habente cum eo, ut in leg. quotiens, §. in potestate, ff. de noxa, led proveniebat a furto, quod committitur ex defectu custodiæ, L. cum duobus, vers. quod si a furibus, ff. pro socio, & notat gloss. in §. praterea Insti. quibus mo. re contra. oblig. idem nimirum, si ibi fuerit pena commissa.

(3) Ante del dia. Intellege etiam, si ante diem fuerit interpellatus, ut in leg. cum filius, §. fin. ff. eod.

LEY XXXVIII.

Super inutili promissione pena apposta, valet: nisi promissio sit contra leges, vel bonos mores: ut quia promitto occidere hominem, vel aliud delictum committere sub pena. Item si tibi aliquid promitto, ut illicitum facias, non teneor solvere, etiam si adimpleatur: sed tenebimur ambo de delicto sic commissio. Hoc dicit.

(1) Non sea valedera. Quia prater legem, ut in leg. stipulatio ista, §. si stipuler, & §. si quis alii, ff. eod. & Insti. eod. §. alteri, secus si est contra leg. vel continet, quid turpe, ut subicit, & ortum habet a dictis Azo. in summa, C. de inutili stipul. col. 2. in fin. vers. si vero stipular.

(2) Otro yerro. Adde L. generaliter, cum leg. sequen. & L. si plagii, ff. eodem, & L. 28. supra eod. & quid si promittatur meretrici ob meretricium: Communior videtur opinio, quod possit exigi ab ea. vide per Bart. & Jafon. in dic. leg. generaliter, & in leg. 4. §. sed quod meretrici, ff. de condi. ob tut. causam, & vide Andr. de licr. in cap. 1. vers. turpiter iuserit, col. 2. quibus mo. seu. amittatur. ubi & refert Theologos, & tradit etiam late Joann. Lupi de Pala. Rubr. in repet. cap. per vestras, de dona, inter vir. & uxor. in rubrica, col. mibi 172. cum sequen. in formis minoribus.

(3) Porque mataste. Idem si promittat, ut non occidat, ut in leg. juristicum, §. si ob maleficium, ff. de pa. his, recipere pecuniam: ne maleficium fiat, nec est, &

nudo de pechar la pena. Otrofi dezimos, que si algund ome prometiesse a otro, de dar cosa cierta porque mataste (3) algund ome, o porque fiziesse algund yerro, non seria tenudo (4) de dar lo que prometio; maguer el otro cumpliesse aquel mal, por que le prometio de darle la cosa. Pero tambien el que hizo la promission, como el otro que cumplio el yerro por razon della, son amos tenudos (5) a recebir la pena, o de fazer emienda de aquel yerro, segund mandan las leyes deste nuestro libro.

LEY XXXIX.

Como la pena que es prometida por razon de casamiento, non la pueden demandar.

Casamiento quieren fazer (1) los omes, a las vegadas. E porque se acaben, obligan se a cierta pena; prometiendo los vnos por los otros, que se cumplira el casamiento. E esto fazen, porque aquellas por quien fazen la promission, que

Deo, & mundo, secundum Ang. in dic. leg. generaliter, ubi dicit, quod hoc forsitan fallit favore castitatis conservandæ, ut si do pecuniam mulieri, ne meretrix fiat, argum. L. imperiali, C. de nupt. & auben. sentias circa prin. colla. 5. licet gloss. secundum eum in leg. si ob turpem, ff. de condi. ob tur. caus. dicat contrarium, & simpliciter refert, & sequitur Joan. de Imol. ibi.

(4) Non seria tenudo. Et sic nulla est obligatio, unde approbare videtur ista L. opinionem gloss. & Bart. in leg. generaliter, ut quando id, quod promittitur, non est turpe: sed lupet re turpi promissio fit, sit ipso jure nulla, vide ibi per Bart. Angel. & Joan. de Imol. & Jafonem respondentem ad leg. pen. ff. de condi. ob tur. causam.

(5) Son amos tenudos. Adde L. non ideo minus, C. de accusatio.

LEY XXXIX.

Penam, quam promisi, si quis non contraheret cum aliqua matrimonio, non teneor solvere, licet non contrahatur: quia non metu penæ, sed amore, & partium consensu est matrimonium contrahendum. Hoc dicit.

(1) Quieren fazer. Sive ergo, qui tale matrimonium appetunt per aliquos contrahi, sint parentes, sive conjuncti, vel amici contrahentium, seu illorum, quos promittunt contrahere, sive extranei: non tenentur promissio penæ ex generalitate hejus leg. Bart. tamen, & communiter Doct. (in leg. Titia, ff. eod. a qua ista sumpta est post gloss. ibi) tenent, quod inter omnino extraneos tenentur hæc penalis promissio, ex quo cessat ratio prohibitionis: ne libertas scilicet matrimonii impediatur, & idem volunt Doct. cano. in cap. gemma, desponsa, cum tali casu timor penæ ipsos contrahentes non comprehendat Hosti. vero in dic. cap. gemma, dicit, quod quando extranei inter se bona fide faciunt sponsonem, ut si duobus loquentibus de sponfalibus unus promittit, si fiant, & alter totidem: si non fiant, quod tunc valeat inter extraneos promissio penalis: ex quo nulla coactionem habent inter contrahentes, neque contrahentes ob hoc intimidantur: secus autem secundum eum si nomine mulieris promittant sponfalita adjecta pena nomine suo: si non fiant, quia tunc non tenet promissio penæ accessoria principali, quod debet esse liberum, & cum hoc dicto Hostien. Joan. de Imol. transire videtur in dic. leg. Titia in princ. 2. col. & videtur approbari in ista leg. ibi: E esta fazen, porque aquellos por quien fazen la promission, &c. & sic loquitur, quando promittunt nomine illorum, quod promittunt contracturos: sed propter hæc: ego non recederem ab opinione gloss. & Bart. & communi in dic. leg. Titia in princ. quam & com-

muniter tenere videntur cano. in dic. cap. gemma, quando ex tali promissione extraneorum libertas inter contrahentes in aliquo non læderetur, ex quo, ut dixi, cessat ratio prohibitionis, quæ ratio, & est expressa in ista leg. cum dicit: Esto es, porque el casamiento non deve ser fecho por miedo de pena.

que otorgan, o prometen. E mueueuse a poner esta pena en las promisiones, por dos razones. La primera, porque aquellos que prometen de dar, o de fazer la cosa, tean mas acuciosos a cumplir la promission, por miedo de la pena. La segunda es, porque algunos enganosamente lo fazen, por aver ocasion, de leuar alguna cosa como en razon de vsura. E porende dezimos, que si la pena es puesta sobre cosa que promete alguno de fazer, (1) que ne en ella aquel que hizo la promission, e que es tenudo de la pechar, si non haze aquello que promete de fazer: asi como diximos en las leyes ante desta. Mas si la pena fuesse puesta sobre quantia cierta, que prometiesse alguno de dar; (2) si aquel que recibe la promission, es ome que aya vlado de recebir vsura, entonce non es tenudo de pechar la pena el que hizo la promission, maguer non lo cumpla al plazo. Pero si el que recibe la promission, fuesse atal ome, que nunca de

LEY XL.

Como la pena que es puesta por razon de vsura, non la pueden demandar.

Otorgan los omes, e prometen vnos a otros, de dar, o de fazer alguna cosa, obligandole a pena cierta, si non cumplieren aquello

apparet, quod hoc sit ut interim, dum solvitur pretium, creditor lucretur fructus. Hoc dicit.

(1) De fazer. Adde L. promissio, C. de transactio. & L. Lucius, ff. de actio. emp.

(2) De dar. Adde L. cum allegat, C. de vsur. & L. Julianus, §. idem Papinianus, ff. de actio. emp. quando enim pena adjectur dationi quantitatis, sive penæ: seu alterius rei: in qua consistit mutuum, censetur apposta loco usurarium: quia in talibus cadit usura: secus tamen est, quando adjectur dationi certæ speciei, vel facti: quia in talibus non cadit usura, ut declarat Paul. de Cast. in dic. leg. cum allegat, C. de vsur. ubi vid. per eum quid in compromisso, ubi arbiter jussit dari certam quantitatem sub pena: an possit talis pena peti, & concludit, quod sic: quia videtur adjecta, non solum propter dationem quantitatis, sed ut pareatur arbitrio, & ne sententia arbitri contemnatur, & sic videtur etiam adjecta facti, vid. in ista materia notabiliter Alexand. in leg. stipulatio ista, §. alteri, col. 3. & 4. ff. eod. & idem quod Paul. in sententia arbitri vult Bald. in dic. leg. cum allegat, & tenet etiam Alexand. late ubi reulit tenentes contrariam opinionem in leg. §. fin. super gloss. in verbo contractum, ff. de verbo. oblig. & idem dicendum in contractu transactionis, si pena adjectur dationi quantitatis, ut tenet Bald. in dic. leg. cum allegat, & in leg. pmissio, C. de transactio. & idem tenuit Alexand. consil. 110. eodem. penul. volum. 2. contrarium tamen in contractu transactionis, tenet idem Alexand. post Raynerium, Jacobum Buricarium, Paulum, & Fulgosium in dic. leg. promissio, & in dic. stipulationum, §. fin. ff. de verbo. oblig. & idem Alexand. consil. 50. volum. 4. post consilium Antonii de Prato veteri ibi positum, & quid si factum, cui pena adjectur, ordinatur ad executionem quantitatis, sed ejus loco subrogatur: an tunc pena possit exigi? Vid. per Bald. in leg. cum servum, ff. de condi. & demonstra. & Joan. Andr. in addito, ad Spec. in tit. de obliga. & solutio. §. ante omnia, vers. sequitur, est col. 3. super parte, est quoque, & per Alexand. dic. consil. 50. ubi dicit opinionem Bart. in L. cum servum, esse communem, & quid si pena adjecta dationi quantitatis promittatur alii, quam ei, cui quantitas est data, vid. per Bart. in leg. qui res, §. qui stipulatur, ff. de solutio. & opin. Bart. sequitur, & defendit Alexand. in dic. §. alteri. & in ista materia tene menti dictum Bald. in cap. unico, vers. pone emptyteca, & vers. sequenti, qualiter dominus pro feuprive, ubi dicit, quod si emptyteca promissio domino duos denarios nomine census in anno, sub pena centum librarum: quod valeat adjectio ejus penæ, quia videtur adjecta loco expulsiõis, & sic loco facti, adde ad prædicta, quod notat Abb. in cap. dilecti, ad fin. de arbitris antepenul. & penul. col.

LEY XL.

Pena apposta super promissione alicujus facti committitur si non fiat: sed si super promissione quantitatis non committitur, si stipulator aliquando usuras exercuit: alias sic. Et pactum, seu conventio in fraudem usurarium facta non valet: & sic in fraudem usurarium, quando vera est mutuum: sed sic fit littera venditionis: nam